

שירים חדשים למאיר בוסאק

מאת אנדה עמיר

בשער טחנת הדממה"י הוא ה' קובץ התישי של שירת בוסאק; אשר הפליא אותנו בשירתו הלי' רית הצרופה הראשונה שבאה אלינו מ"שם" בביטוייה השידי למוראות השואה ולמרחש בנשי' מת האדם פנימה. מאז ועתה עיני ראתך" דרך "בריקוד כנגד הלבנה", ו"אתר עשירי' שנה" ו"מול הלל ולממה" ועד האוסף האחרון של פנינו, אפשר לעקוב אחרי העמקת הפצע שאינו מגליד לעולם, הגם שה"ישראליות" של בוסאק היא מעין גשירת גשר מופלא בין לחשי המשורר המשתרש באהבתו לארץ ובין זכרונותיו "משם". וכבר ב" שיר הראשון אשר בקובץ, "אפרת", אתה חש את אותו הגישור, המת" מיה בהרמוניה הלירית העדינה, כאשר הוא ב"כל ימי התעיה ביע" רות" ראה אותה, את אם האמהות באפרת — שהיא גם אמו. מעניינית מאד התרשמיותו מתערוכות אמי' גות"לכאורה, אשר גם הן מעוררות בו גילויי השקפת"עולם פילוסופית משלו: "לפסוע בלוע אין"סוף / וארסון של קלפים על כפיים" (תערוכת בנדל דרר), ו"לא להשוב, רק לא להשוב / — באון מול שתיקה האיך"סוף" (עם הנרי מור). הספר הזה, יותר מהספרים ש" קדמו לו רצוף אסוציאציות תנ"כיות, אם בנושאי השירים ו' עמוחיהם ואם בתוכנם. ההיאבקות עם אלהים ועל אלהים אשר באדם, הנהייה למצוא עקבותיו לצדק, על אף אי"הצדק הגלוי: "העולים ב" סולם לשמים / יורדים שמוטי כנף / — מתוך דומיה האין"סוף / כוכבים לי רניב / — /וללא דעת לשם מה ואיך / לקראתו אלך." (לילות בית"אל). ובשיר "ויאבק איש עמו" ממשיך בוסאק את ה" רעיון של היאבקות עם אלהים ועליו: "מעבר, ליבוק המחנה / ד' הלילה סביב, / הארץ / אשר אתה שוכב עליה / לך אתננה ולזרעך / — אולם — / — ארבע מאות הרבותיו — עשיר, / ותכנעני, האמורי ובני הענק, / מול ביתך, מהתורו העליתי — / הכול הזר לאבק / — ואני על ירכי צולע". ועוד: — "לפרוץ לי לנצחים השביל, / נדונים לנדירה במעגל / בטחנת הדממה השחורה" — אומר בוסאק בשירו אשר את שמו שם בשער הספר, באשר ה" מוטיב של נדירה לאין סוף וללא דעת לשם מה ולאן הוא אחד ה" מוטיבים העיקריים במאבקי המ" בוסא בשירתו. כדוגמה למוטיב ההוזר הזה עוד קטע מהשיר "כנמלים": "כנמלים נושאות ה" משא / ללא דעת לאן ולשם מה — / בין האין ממנו הועולינו / אל אשר גובל —".

חלקו הראשון של הספר כולו הוא תהייה פילוסופית והתחקות על שרשי האמת העולמית שאינה מתערערת, שקשה לקבוע אותה. שני המדורים, גם "יערות וסולם" וגם "תפילות" נתונים לאותן ה" תהיות שהן תהיות"סוד לבניית אמונה ולהריסתה כאחת: "הבונה עולמות והורס ובונה / ואיכה אלך לפלל / שמזרועותיך תצילינו: / — בשתיקת אין"סוף ובלעים / כל הקולות". וכך אפשר היה לקבל את השורות באחד משירי בוסאק כמוסו לכל שירתו: "שכל ימי דו" שיה עמך / — — כילד מול דמות אב צרפלי / לנשיקתו מצפה". יש ציוריות רבה ושימוש ב" צבעים עשירים בשירתו של בוסאק, ואף בתיאורי האמים של השואה במדור "בין צללים". עושר זה עומד לו וועק ללא זעקה. וכך בשירו המעלה זכרונות של קרר' גות ונקישת גלגלים "ההם", הוא מציון בצורה אכספטיוניסטית עשירה את רחשיו: "מאחורי

• בשער טחנת הדממה, טאת מאיר בוסאק, הוצאת אל"ף, ת"א תשכ"ט.

חוט שני של שפתים / שינויים / והנועת כף רגל כל חי / ר מ י ס ה". ובשיר "בשדותיה של אושביץ" הפאראדוקס הגדול בין הלוכנ של היונים והנרות הזקופים ובין שחורו של העשן מבטא ביתר ציוריות את אירת מהנה"אמים זה. ואתו פאראדוקס הזור אצל בוסאק באורח עיקבי: "שהר כחלחל, צללים בירקרק, נקישת מגפים, דריכה של רובים — וצריחתו: דאוס! / — הם פורצים הדלתות — / על קרשי השינה רק דממה והלל. / ומעל לגנות בתכול / שלוש מאות יונים / לבנות הכנף". בכל ה"סידרה הנו, בצלילי הו"כר' נות מהשואה הנך חש כי אין ארוכה לפצעים האלה, והנושא תמיד הזור ופוקד את אלה אשר היו שם, ואין דומי.

אחה חופעה תמצא בשירתו של יעקב בסר, אשר האסוציאציות של יסוריו בימי השואה אינם מלטים ממנו אף בימי לחימתו במלחמת ששת הימים, וכך מאיר בוסאק, אשר כאילו נרגע בהשתרשותו ה' עמוקה בהווי החיובי של היו ב" ארץ, כאשר הוא מוזמן לבקר בעיר הולדתו, הוא כותב: על בוחק הקרחה של העיר / צל בניין שאיננו / משחיר, עוטי סליחות' עשן"אש / עלו בתי אל / לדמי, — ואני — / יראתי פן על כפים אפורות הו"סקות / צל אחי אראה באדום, / פן בלב מרצפת ככר השוק / מצבתו של סבי הלבן / לרגלי תיפתת — — יראתי מגדלי כנסיות / צלביהן — שיפודים לחכול", וכך ברור לנו כי אי אפשר לשכוח ואי אפשר לסוח, ואחד הוא הפתרון: שיבה לרוחה של היהדות כפי שהיא, ובארצה. החלק השני של הספר כנתון כולו לאותו הפתרון החיובי, מחד גיסא בלדות על הבעש"ס ועל נסיהם של הרבנים המופלאים, חסידים אוהבי האדם ויודעי סוד דיהם המופלאים, ומאידך הסידרה המיוהדת של התפעמות המשורר לנופים שנתגלו לנו מחדש עם כ"י בזשי מלחמה ששת הימים, נוף אחר נוף: "עמדנו, / ובכית של מאה דורות / בלב / — אי שם בין תכלת וכסף / שביל סיני מוריה, ומעבר לרטס דמעות / הכות ל", והמשורר שואל כמו לפי תומו: מי יחוש העתיד, מי יבין / מה סיבו של אור ששת ימים?

גם בסידרה זו, של נופי ששת הימים עשירה מאד הציוריות ב" תאוריהם, כמו: תומות באסור ו' צריחים, / אבק סמטאות, פיתחי שחור / ורעש של שוק — / במרחק ערפלים ותכול / קחבל מתוח השביל / אלי מוריה / מדרגות וכחלים באפור, / קמרר' גות, מצבות כבקחות, / מרבידים, סורגים — — " (מערת המכפלה), או בשיר "בדרך יריחו": "כמגילה שנתפרשה והנה — ירקרק ואפור, / שחור עזים, טרשים ותהית / מערות מול אין סוף, / על רבשות הגמלים בצעידה — דומיה ושרב". ובשיר האחרון בסידרה זו "ארצי" מביא השורר את תמצית אמור' נחו — —: "ארצי — / זרוע מושטת / כף יד / אצבעות פשו' קות לתכול / ותהום, פה לנתיב רק אחד / מקום — / נטוי, עלום" ראש באור / סולם / למלכות תולך / ולמומר".

בספר זה, יותר מאשר בספריו הקודמים מורגשת ההשתלבות הי' חיובית בקיים, על אף הפצעים שלא הגלידה, צורת השירים קומר' ניקטיבית, והפאתוס השירי הנלווה באפן טבעי אל כל שורה ושורה של בוסאק נאה ומרוסן, על כל הנעלה שבו. הגימה הפולקלוריס' סית אשר בבלדות החסידיות מלווה בחן רב של עממיות תמימה נעימה, המתנגנת כמאלית.

תוים

ריצ'רד לואיס

מאת מרים בר

הקונצרט השישי של תזמורת האנסאמבל הקאמרי בניצוחו של ג'ו ברתיני ה' הוכן, כפי שהת' רשמנו, בהיפזון, לא חמיד הצטיי' גה ההצללה בנקיון, פה ושם היתה אף מהוספסת, ולכינורות היתה הצללה חריפה מדי, יש באנסאמבל כעין נטיה להפיץ טון כשל תזמר' רת גדולה, וכך מקפחת הקבוצה מהתכוונות האופייניות לה — אינ' סימיות, גמישות גדולה יותר, רפות — אבל שום יתרון אינו מיתוסף לה, הרבה מרמת הערב הציל בעיקר הטנור האורה מאנ' גליה ריצ'ארד לואיס (שכבר היה לא'אתה אורה של הפילהאר' מונית). הוא מסר את הקאנטאטה מס' 189 של ג'אן ברוח יפה לה ובמוסיקליות ללא ראוה, (אשר לדאוהגות, כדאי להעיד את אזנו של דניאל שליט, שניגן ניצח בקאנטאטה מאצל הצ'מבאלו, כי ככל שהוא ממשט להפנין חנועה היצונית, כן גדולים יותר סיכויו להרשים את המאזין, ושליט המו' סיקאי המוכשר עודנו צעיר די הי' יכולת ללמוד לשלוט בתנועות גו' (פו).

בששת השירים הרומנטיים ה' מקסימים מ"ליל קיץ" של ברליוז לא היתה אולי תפיסתו של לואיס מניחה את דעתו של צרפתי, כמו' לדתו של המלהין הגדול (שהיה גם אצלנו ראוי יותר לציון שנת' המאה למותו) שרים אותם גם ב' אינטימיות רבה יותר וגם בהבעה חזקה יותר של חרדת'לב, עם זאת הדגים לואיס סמכות, טוב'טעם ויכולת של סילום הקול.

קאנטאטה של יוסף טל

בשבוע שעבר ימשנו בניצוחי' בכורה את הקאנטאטה של יוסף טל "מסדר הגופלים", לפי מלות שירו הידוע של חיים הפר, בכי' צוע תזמורת קול ישראל בניצוחו של מגדי רודן (שירור מאולם ימק"א בירושלים), והי' תרומה חשובה ליצירה המוסיקלית היש' ראלית, הביטוי האטונאלני נימע בקאנטאטה כ"הכרחי", כנובע' מבפנים, בשביל להביע את התוכן התמים והסוריאליסטי כאחד של המצאמה בעלת המשמעויות ה' נוקבות והספונטאניות כל כך, עם סיומו של כל חרוז, למלים "אחים שלי", "בנים שלי", בכנסה כעין התבהרות אמוציונאלית, פירוק של מתיחות — כאילו ביקש המלהין, מבעד לרכות'מתון'מתון של כעין'קאדנצה, להפיק מבע של תקווה, של הזדככות יסודות מת' נגשים — כאילו הלבין מרחוק ל" "אחים שלי", ל"בנים שלי" אורו של בית...

המקהלה של קול ישראל בניהר' לו של איתי אבנר הוכנה להו' פעיה בצורה מצויינת; היתה לה הצללה יפה, מאוזנת ומגונגת ללא רבב.